

137/76

In Hostenis

137/76
14-5

G.P.S.

In the Supreme Court of South Africa In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(APPELLANT DIVISION)
AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE APPEL IN STRAFSAAK

APPELANT MAHTO
Appellant.

versus/teen

THE STATE
Respondent.

Appellant's Attorney... P. de ... Respondent's Attorney... Dep. A.G. (Jhb.)
Prokureur van Appellant Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate... M. S. Respondent's Advocate... M. S. ...
Advokaat van Appellant Advokaat van Respondent

Set down for hearing on...
Op die rol geplaas vir verhoor op

(W.L.D.)

Coram Rumpff C.J., Jansen Muller J.A.

10.45 am ————— 11.00 am
11.15 am ————— 12.30 pm
C. J. V.

*Wend die volgende
appeal afgeen.
(uitspraak per)
Muller AR
26.11.76*

[Signature]

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

APPELAFDELING

In die saak tussen:

FRED MAHLO

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

Coram: RUMPF, HR., JANSEN et MULLER, ARR.

Aangehoor: 16 November 1976.

Gelewer: 26 November 1976.

UITSpraak

MULLER, AR.:

Die appellant kom, met verlof van die hof
a quo, in hoër beroep teen sy skuldigbevinding deur
regter COETZEE, in die Witwatersrandse Plaaslike Afdeling,
aan moord met versagtende omstandighede.

Die.../2

Die aanklag teen die appellant was dat hy op 13 September 1975 n Swartman, Samuel Mbuyisa, vermoor het in die woonbuurt Khathlehong, in die distrik Alberton. Samuel Mbuyisa is op daardie datum oorlede as gevolg van n steekwond aan die regterkant van sy nek. Genoemde wond word soos volg omskryf in n verslag wat opgestel is deur die distriksgeneesheer van Germiston, dr. Flax, wat n lykskouing uitgevoer het op die oorledene, welke verslag met die toestemming by die verhoor ingedien is sonder dat dr. Flax getuig het:

"1 cm. clean cut wound over right side of neck, 4cm. above the medial third of right clavicle. This wound passes in a downward, backward cavity above the 1st rib, in its path, this wound lacerates muscles, nerves and the subclavian vein. There is extensive bleeding in the track of the wound, this wound then passes into the right lung where there is a small wound."

Net twee getuies het by die verhoor getuig, naamlik, n staatsgetuie, Attwood Siningwa (na wie ek hierna geriefshalwe verwys as Attwood) en die beskuldigde self.

Attwood se getuienis was soos volg. Hy bewoon—
 n huis in die Khathlehong woonbuurt waar hy onwettiglik
 drank verkoop. Op 13 September 1975 (dit was n Saterdag)
 het hy, nadat hy sy woonhuis gesluit het, na die dorp gegaan
 om goed te koop. Om 10 v.m. het hy van die dorp af
 teruggekom. Hy het die agterdeur van sy huis oopgesluit
 en het die goed wat hy gekoop het ingedra na sy slaapkamer.
 Daar staan n yskas in die slaapkamer by die deur wat van
 n gang toegang bied na die slaapkamer. Hy was in n
 hurkende posisie by die yskas besig om die goed in die
 yskas weg te pak toe hy skielik bewus word van ander
 persone in die huis. Dit het gebeur deurdat hy spatsels
 bloed in sy nek gevoel het en ook op sy bolyf opgemerk het.
 Hy het opgekyk en gesien hoedat twee persone vinnig na die
 kombuis beweeg. Die voorste persoon was die oorledene
 wat, volgens Attwood, n wond aan die linkerkant van sy
 nek gehad het waaruit die bloed op hom (Attwood) gespat het.

Die agterste persoon was die appellant wat n oop mes in sy hand gehad het en dit so gehou het asof hy weer die oorledene wou steek. Attwood het onmiddellik opgespring en hulle agtervolg. In die kombuis het hy met die appellant gestoei om die mes af te vat. Stoeiende het hulle na buite beweeg waar hy daarin geslaag het om die mes van appellant ~~af~~^{te} te neem. Die oorledene het buitekant die kombuis gelê en hy het geen wapen by hom gehad nie. Sy bolyf was vol bloed.

Volgens Attwood, het hy dadelik telefonies n ambulans ontbied en toe na die polisiestasie gehardloop waar hy die mes ingehandig het en n rapport gemaak het. Hy is saam met die polisie terug na sy huis. Toe hulle daar aankom was die ambulans-personeel net besig om die oorledene na die hospitaal te neem. Die appellant is ook daar in hegtenis geneem.

Attwood .../5

Attwood is gevra hoedat dit kon gebeur het dat die oorledene en die beskuldigde in die huis ingekom het sonder dat hy daarvan bewus was. Sy antwoord was dat die voordeur nog gesluit was en dat hulle alleen by die kombuis kon inkom. Hulle moes dus op een of ander stadium verby hom beweeg het, terwyl hy in die slaapkamer was, na die eetkamer, waar Attwood later gevind het dat die rusbank en muur vol bloed was. Vanaf die eetkamer moes hulle toe weer terug beweeg het in die gang af na die kombuis en dit was toe hulle so terug beweeg dat hy van hulle bewus geword het.

Die appellant het in die getuiebank 'n heel ander storie vertel. Volgens hom het hy en drie ander persone (een van hulle was die oorledene, 'n ander was 'n persoon Vusi Hlubi en die derde 'n persoon wie se naam die appellant vergeet het) op die oggend van 13 September 1975 met 'n voertuig na die huis van Attwood in die Khathlehong woonbuurt gegaan. Hulle wou daar drank koop. Daar aangekom het die appellant en die oorledene uit die voertuig geklim.

Die ander twee persone het in die voertuig bly sit.

Die appellant het toe aan die oorledene gesê dat dit beter sou wees as die oorledene na Attwood gaan om die drank te koop en dat hy (die appellant) liever buitekant sou bly want Attwood het hom (die appellant) die vorige dag betrap toe hy drank in Attwood se huis gesteel het. Die oorledene is toe die huis in. Kort daarna het die oorledene uit die huis uitgehardloop en buitekant neergeval met 'n wond in sy nek. Daarna het die appellant gehoor dat iemand in die huis skreeu "vang hom, laat hy hom nie steek nie", en daarop het hy gehoor dat Attwood sê "Wie het die persoon gesteel". Volgens die appellant, het Attwood toe met 'n lang mes in sy hand by die huis uitgekom. Die oorledene, sê appellant, het ook 'n mes gehad en dit het naby hom op die grond gelê. Die appellant sê daar was op daardie tydstip 'n hele aantal mense by Attwood se huis - "Daar was baie mense, vroumense, jong kêrels en hulle was almal dronk".

Die...../7

Die appellant sê ook dat ^{hy} buitekant die huis
~~vir Attwood gevra het wie die oorledene gestee het en~~
dat Attwood toe geantwoord het dat die persoon wat dit ge-
doen het nog in die huis is. Hy (die appellant) het by
die oorledene gebly, by Attwood se huis, totdat die polisie
op die toneel verskyn het en daar is hy in hegtenis geneem.

Regter COETZEE het die getuienis van Attwood
aanvaar en die van die appellant verwerp. Hoewel Att-
wood n enkele getuie was, n omstandigheid wat die regter
behoorlik in gedagte gehou het, het Attwood hom beïndruk
as n eerlike en geloofwaardige getuie en het hy bevind
dat Attwood se getuienis in alle wesenlike opsigte aan-
neemlik is. Van die appellant het die regter gesê dat
hy "n leuenaar van die eerste water is en dat daar niks
in sy verontskuldigende weergawe is wat selfs as waar-
skynlik aangemerkt kan word nie".

Met die aanvaarding van Attwood se getuienis
kon daar alleen een bevinding wees, en dit was naamlik

dat...../8

dat die appellant opsetlik die noodlottige wond toegedien het en dus skuldig was aan moord. En dit is ook wat die verhoorhof bevind het.

Die appellant het nie ter versagting van vonnis getuig nie. Die verhoorregter het egter, op grond van getuienis wat by die voorlopige ondersoek afgelê is deur Vusi Hlubi, een van die persone wat saam met die appellant op 13 September 1975 na Attwood se huis gegaan het, bevind dat daar waarskynlik 'n rusie was tussen die appellant en die oorledene oor geld en dat daar gevolglik versagtende omstandighede was. Die gevolg was dat die doodstraf nie opgelê is nie, maar wel 'n vonnis van 15 jaar gevangenisstraf.

Op appel voor ons het die appellant se advokaat toegegee dat die appellant 'n swak en leuenagtige getuie was, maar ^{hy} het ^{hy} betoog dat die verhoorhof gefouteer het deur Attwood se getuienis te aanvaar. Die verhoorhof, so sê die advokaat, moes bevind het dat Attwood se getuienis

nie voldoen aan die vereistes wat gestel word vir 'n enkele
~~getuie nie omdat hy homself in verskillende opsigte weer-~~
spreek het en ook omdat sy getuienis in sekere opsigte on-
waarskynlik is.

Voordat ek die advokaat se betoog met betrekking
tot Attwood se getuienis behandel wil ek net kortliks iets
sê omtrent die appellant se getuienis. Ek meen dat die
verhoorregter hom tereg beskryf as "n leuenaar van die
eerste water". Daarby wil ek ook meld, sonder om in
besonderhede daarop in te gaan, dat 'n groot deel van sy
relaas van gebeure nooit aan die staatsgetuie, Attwood,
gestel was nie, en dat, wat wel gestel was, in belangrike
opsigte heeltemal strydig is met die appellant se relaas
van gebeure.

Wat Attwood se getuienis betref het appellant,
se advokaat, soos reeds gesê, gesteun op wat hy betoog het
~~weersprekings of afwykings in Attwood se getuienis is.~~

In hierdie verband het die advokaat na verskillende aspekte
van sy getuienis verwys. Dit kan, na my mening, geen

doel dien om al die aspekte waarna die advokaat verwys het hier te behandel nie en ek sal dus net verwys na die belangrikste aspekte wat hy genoem het. Voordat ek dit doen, is dit miskien raadsaam om daarop te wys dat Attwood se getuienis in hoofverhoor minder as 5 bladsye beslaan en dat hy die gebeure van 13 September 1975, en die bewegings in sy huis, moes beskryf in hoofverhoor en kruisverhoor sonder die hulp van 'n kaart wat die ligging van die verskillende vertrekke toon. Dit is dus te verwagte dat daar passasies in sy getuienis sou wees wat nie heeltemal duidelik is nie. Daar is ook sekere aspekte van sy getuienis waaroor hy nie behoorlik uitgevra is nie.

Appellant se advokaat het verwys na verskillende passasies in Attwood se getuienis wat betrekking het op die vraag wanneer hy (Attwood) vir die eerste keer die oordelene en die appellant in sy huis gesien het. Die eerste passasie is die volgende:

"Jy was nog besig om goed in die yskas te sit. Wat het toe gebeur?-- Ek het 'n persoon gesien inkom, die persoon het gebloei en die persoon se

bloed...../11

bloed het bo op my gespat. Ek - dit
het op my rug gespat."

Daarna het die advokaat verwys na ander passasies in die kruisondervraging van Attwood wat nie ooreenkom met die passasie wat ek so pas aangehaal het nie. As n mens egter Attwood se getuienis in geheel lees, is die posisie heeltemal duidelik. Attwood het in werklikheid niemand sien inkom nie. Wat moes gebeur het was dat die oorledene en die appellant, sonder Attwood se kennis, by die agterdeur ingekom het en deur die kombuis en gang beweeg het na die eetkamer (waar later bloed op die muur en rusbank gevind is) en dat hulle toe terugbeweeg het in die gang af na die kombuis. Terwyl hulle so na die kombuis beweeg het is hulle in die gang verby Attwood terwyl hy by die deur van sy slaapkamer gehurk het en besig was om goed in die yskas te plaas. Dit was toe dat bloed op Attwood gespat het en, toe hy opkyk, sien hy die twee persone wat na die kombuis hardloop, die oorledene voor en die appellant met n mes in sy hand agter die oorledene aan. Trouens, dit is dan ook

hoe Attwood hierdie aspek van die saak probeer verduidelik

het in die volgende passasies in kruisondervraging:

"Ek het geskrik toe ek die bloed voel
op my nek, en ek het toe omgedraai,
ek het toe die beskuldigde gesien.
Ek het hulle agtervolg en die beskuldigde in die kombuis gevind."

en

"Toe ek hulle die eerste keer sien,
hulle was steeds besig om na die
kombuis deur te gaan."

Dan wys die advokaat op wat hy betoog n weer-
spreking is in Attwood se getuienis wat betref die vraag
of hy die oorledene geken het. Die vrae en antwoorde in
hierdie verband was die volgende:

In Hoofverhoor: "En die beseerde man? Het jy
hom geken?---Ek het hom net van
- ek ken nie die beseerde se
naam nie?"

In Kruisondervraging : "En die oorledene, hoe lank het
jy hom geken?--- Tydens die
voorval ek het nie die oorledene
geken nie.

Het jy hom al vantevore gesien?---
Nee."

Vir my is dit ^{nie} duidelik dat daar inderdaad n weerspreking

in hierdie verband was nie. Dit kom my voor asof dit bloot 'n geval was waar die getuie in hoofverhoor nie gevra is om verder te verduidelik nie.

Die belangrikste aspek wat die advokaat genoem het was Attwood se getuienis dat die oorledene aan die linkerkant van sy nek gewond was, terwyl die verslag van dr. Flax duidelik aandui dat die wond aan die regterkant van die nek was. Daarby sê die advokaat dat, gesien die feit dat die wond inderdaad aan die regterkant van die nek was, dit onwaarskynlik is dat bloed uit die wond op Attwood sou gespat het waar hy, volgens sy getuienis, by sy slaapkamerdeur aan die linkerkant van die gang (en dus aan die linkerkant van die oorledene) was. In hierdie verband wys die advokaat ook op die volgende passasie in die getuienis:

"Dan volgens die dokter, wat sê dat die steekwond aan die regterkant van die nek is. Hoe verduidelik jy dan nou dat die regterkantse bloed op die linkerkant op jou gespuut het? ---Die aar van die persoon het uitgesteek, en dit het beweeg."

Is dit die aar?---Die aar.

Ek stel dit aan jou dat dit onmoontlik is vir die wond aan die regterkant van die nek, om die bloed op jou te spuit waar jy aan die linkerkant gesit het. — Ek het voorheen gemeld dat die aar het uitgesteek en heen en weer beweeg."

Daar is eerstens die feit dat Attwood by die voorlopige ondersoek sowel as by die verhoor getuig het dat die wond aan die linkerkant van die oorledene se nek was. In daardie verband maak hy klaarblyklik 'n fout. Ek stem egter saam met die verhoorregter dat dit 'n bona fide fout kan wees wat nie noodwendig afbreuk doen aan sy geloofwaardigheid op wesenlike aspekte nie. Uit hoofde van wat ek reeds hierbo gesê het, wil dit voorkom asof Attwood eers die wond aan die oorledene opgelet het toe die oorledene buitekant die huis gelê het. Aangaande die fout wat hy gemaak het, het hy die volgende verduideliking gegee:

"Dit is moontlik dat ek miskien 'n fout begaan het omrede die oorledene se bolyf was vol bloed."

Wat betref die vraag hoe bloed uit die wond

op Attwood kon gespat het terwyl die oorledene in die gang verby Attwood gehardloop het, het regter COETZEE in sy uitspraak die volgende ge sê:

"Daar is een opsig veral waarin hy (Attwood) klaarblyklik n fout maak. Attwood beweer dat hy die wond gesien het aan die linkerkant van die oorledene terwyl die mediese getuienis duidelik is dat dit op die regterkant en nie op die linkerkant is nie. Daar is dan een aspek wat daarmee verband hou wat beklemtoon word deur die beskuldigde se advokaat. Aangesien die kamerdeur aan die linkerkant is van hierdie kort gangetjie waar die beskuldigde en die oorledene moes verbygaan, en aangesien n mens wel weet dat die wond aan die regterkant sit, wat, soos uit die dokter se verslag blyk, n afgesnyde slagaar insluit, word die vraag gestel, hoe dit dan moontlik is dat daardie slagaar na links instede van na regs spuit. Dit is n vraag wat met reg gevra kan word. Dit moet egter onthou word dat Attwood hoegenaamd nie beweer dat hy die oorledene gesien het voordat die bloed op hom gespuit het nie. Welke presiese posisie die oorledene in gewees het op die oomblik toe hulle by die deur verby is, weet niemand nie. Daar is byvoorbeeld geen rede waarom, indien dit so is dat die beskuldigde besig was om die oorledene eintlik van agter af aan te val, die oorledene nie in n half of heeltemal gedraaide posisie op

daardie oomblik kon wees nie. Dit is net so moontlik of waarskynlik as enige ander posisie en gevolglik is daar geen bewyswaarde te put uit die feit dat die wond inderdaad regs is nie."

Ek stem met die geleerde regter saam. Daarby kom ook die vraag: indien Attwood n leuen wou vertel om valslik die appellant by die moord te betrek, waarom sou hy son ingewikkelde storie uitdink dat hy van die oorledene en die appellant se teenwoordigheid in die huis bewus geword het toe bloed op hom spat?

Op hierdie aspek van die saak het die appellant se advokaat ook die getuienis van Attwood dat die oorledene se aar by die wond uitgesteek het en heen weer beweeg het, in twyfel getrek. Die advokaat het in hierdie verband na die mediese verslag verwys waarin die wond as n "clean cut wound" beskryf word. Die feit dat dit so beskryf is sluit egter nie uit dat, toe Attwood die oorledene gesien het, die aar by die wond kon uitgesteek het nie. Die verslag sê wel dat die aar afgesny was. Sonder mediese

getuienis..../17

getuienis op die punt is ek nie bereid om Attwood se getuie-
nis op hierdie aspek in twyfel te trek nie.

Aangaande die waarskynlikhede was die advokaat se betoog dat dit onwaarskynlik is dat die appellant, indien hy die skuldige persoon was, op die moordtoneel sou gebly het totdat die polisie kom. Dit mag wel eienaardig voorkom. Maar moontlik het die appellant besef dat om weg te hardloop geen doel sou dien nie. Attwood het hom op heterdaad betrap en die moordwapen by hom afgeneem, en Attwood het geweet wie hy was. Hulle twee het een tyd saam gewerk.

Wat betref die advokaat se ander punte van kritiek op Attwood se getuienis moet ek meld dat ek daardie punte ook almal deeglik oorweeg het, maar tot die gevolgtrekking gekom het dat, sover die oorkonde toon, daar geen grond is vir die betoog dat die geleerde regter a quo gefouteer het deur Attwood se getuienis te aanvaar nie.

Die geleerde regter het natuurlik ook die voordeel gehad

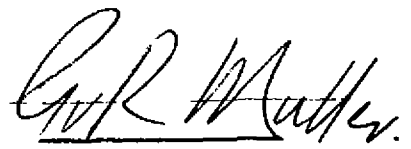
dat...../18

dat hy die getuie in die getuiebank voor hom gesien het.

Ek kom ten slotte by 'n feit waarna appellant se advokaat verwys het, naamlik, dat die Staat nie die persoon Vusi Hlubi, na wie ek reeds hierbo verwys het, en wat by die voorlopige ondersoek getuig het, as 'n getuie by die verhoor geroep het nie. Die advokaat vir die respondent het egter aan ons verduidelik dat Vusi Hlubi nie by die verhoor beskikbaar was nie omdat hy nie opgespoor kon word nie. Dit is aan die verhoorhof genoem net na die Staat sy saak gesluit het. Daar kan dus van die feit dat hy nie geroep is nie geen afleiding teen die Staat se saak gemaak word nie.

Uit hoofde van wat hierbo gesê is kan die appêl teen die skuldigbevinding nie slaag nie. Daar is geen appêl teen die vonnis nie.

Die appêl word afgewys.

G.V.R. MULLER, AR.

RUMPF, HR.)
JANSEN, AR.) Stem saam.